

YAFES'İN OĞULLARI VE YÜZÜKLERİN EFENDİSİ: MİTOLOJİK VE TEMATİK BİR KARŞILAŞTIRMA

YAFES'İN OĞULLARI AND THE LORD OF THE RINGS: A MYTHOLOGICAL AND THEMATIC COMPARISON

Neslihan KARAKUŞ*-Kerim GEDİK**-Gamze HOTAMAN***

ÖZ: Edebi eserlerin karşılaştırmalı analizi, farklı kültürel ve tematik yapıların anlaşılmasında önemli bir rol oynamış ve medeniyetlerin düşünce dünyasını keşfetmemize imkân tanımıştır. Bu çalışma, *Yafes'in Oğulları* ve *Yüzüklerin Efendisi* romanlarını karşılaştırarak, iki eserin tematik yapıları, mitolojik unsurları ve karakter gelişimlerini derinlemesine incelemiştir. *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki mitolojik unsurların, Türk mitolojisinde köklü bir geçmişe sahip olduğu ve bu unsurların Türk halk edebiyatında, inançlarımızda, gelenek ve göreneklerimizde yaşadığı savı çalışmanın temel inceleme noktalarından biri olmuştur. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu incelemede, veriler doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. *Yüzüklerin Efendisi*, Batı mitolojisinin güçlü bir temsilcisi olarak ele alınırken *Ufuk Tufan*'ın Türk mitolojisini kurgusal bir yapıyla gençlere sunan fantastik kurgu romanı karşılaştırma unsuru olarak seçilmiştir. Bu araştırma, Batı edebiyatının Doğu kültüründen nasıl etkilendiğini ve iki farklı kültürün edebi değerlerini nasıl yansıttığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Yafes'in Oğulları, Yüzüklerin Efendisi, Mitoloji, Fantastik Edebiyat, Türk Mitolojisi, Tematik Karşılaştırma

ABSTRACT: Comparative analysis of literary works plays a significant role in understanding different cultural and thematic structures, allowing us to explore the intellectual world of civilizations. This study has deeply examined the thematic structures, mythological elements, and character developments in the novels *Yafes'in Oğulları* and *The Lord of the Rings*. One of the main points of analysis is the argument that the mythological elements in *The Lord of the Rings* have deep roots in Turkish mythology and that these elements have lived on in our beliefs, traditions, and customs through Turkish folk literature. This study, conducted using a qualitative research method, has evaluated data through the document analysis method. While *The Lord of the Rings* has been considered a strong representation of Western mythology, *Ufuk Tufan*'s fantasy fiction novel, which presents Turkish mythology in a fictional framework to younger audiences, has been chosen as the comparative element. This research has revealed how Western literature has been influenced by Eastern culture and how the literary values of these two distinct cultures are reflected.

* Prof. Dr.- Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/İstanbul-
nkarakus@yildiz.edu.tr (Orcid: 0000-0001-7808-1099)

** Arş. Gör.- Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü/İstanbul-kgedik@fsm.edu.tr (Orcid: 0009-0004-2739-2558)

*** Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans
Öğrencisi/İstanbul-gamze.hotaman@std.yildiz.edu.tr (Orcid: 0009-0003-2294-1805)

Giriş

Edebi türler, toplumların kültürel ve tarihsel birikimlerinden beslenerek gelişim gösterir. Fantastik edebiyat da bu bağlamda okura bir hikâye anlatmakla kalmaz; aynı zamanda onlara derinlemesine işlenmiş karakterler, köklü mitolojik unsurlar ve büyüleyici evrenler sunarak bambaşka bir gerçekliğe davet eder. Ancak bu türün kökenleri yalnızca kurgusal hayal gücüne dayalı değildir; mitolojiler, halk anlatıları ve kültürel değerlerle iç içe geçmiş bir yapıya sahiptir. Fantastik edebiyatın gelişimi, coğrafyaya ve kültürel birikime bağlı olarak farklı yönlerde şekillenmiştir. Özellikle Batı dünyasında, Antik Yunan ve Roma mitolojilerinin etkisiyle biçimlenen bu tür, 18. yüzyılda Gotik romanlarla birleşerek doğaüstü öğeler ve korku temalarıyla daha geniş bir anlatım alanı bulmuştur (Oziewicz, 2008; Richter, 1987). Bu süreç, fantezinin sadece eğlence amaçlı bir tür olmaktan çıkıp insanın bilinmeyene olan ilgisini ve mitlerden devraldığı simgesel anlatımları işlediği bir alan haline gelmesini sağlamıştır. Çakır (2020: 77), fantastik anlatıların mitsel öğelerden beslendiğini ve bilinmeyene duyulan merakın bu türün temel yapı taşlarından biri olduğunu belirtir. Mitoloji yalnızca geçmişin anlatıları değil, aynı zamanda toplumsal belleğin ve kültürel kodların da bir yansımasıdır. Nitekim halk anlatılarını ve mitleri inceleyen bu disiplin, Yunanca “söz, öykü ve söylence” anlamına gelen *mitos* ile “bilgi ve anlam arayışı” anlamındaki *logos* kelimelerinin birleşiminden türemiştir (Aliyev, 2020: 9; Aslan, 2021: 24). Bu noktada, mitolojinin anlatısal devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardan biri de söylencelerdir. Söylenceler, bir toplumun manevi değerlerini, dünya görüşünü ve önemli inançlarını yansıtan, kültürel bellekte korunan simgesel insani deneyimlerin ürünüdür (Rosenberg, 2003: 17). Mitolojik anlatılarda sıklıkla karşımıza çıkan bu simgesel yapı, insanlık tarihinin ortak bilinçaltında yer alan evrensel temalarla ilişkilidir. Dünya mitolojileri incelendiğinde, tanrısal varlıkların ve yarı tanrısal kahramanların insanlara rehberlik ederek yaşam yolunu, çabayı ve bireysel potansiyelleri yansıttığı; her kültürde farklı maskelerle karşımıza çıksa da hepsinin ortak bir insan deneyimini sembolize ettiği görülmektedir (Leeming, 2020: 337). Dünya mitolojilerinde ortak bir motif olarak, yaratıcı tanrıların genellikle insanları ağaç, kaya, çamur gibi yeryüzü unsurlarından yarattığı, büyük bir tufanla ölümlülerin dünyalarını yok ettiği ve evrende doğum, olgunluk, ölüm ve yeniden doğuş döngüsünün sürekli olarak işlendiği görülür (Rosenberg, 2003: 18). Bu evrensel mitolojik unsurlar, Türk mitolojisinde de benzer şekilde karşımıza çıkar. Türklerin Orta Asya’da yaşadıkları dönemlerden miras kalan köklü bir yaradılış miti ve zengin bir mitoloji hazinesi bulunmaktadır (Güney, 1966: 12). Ancak Türk mitolojisi yalnızca Orta Asya ile sınırlı değildir. Farklı bölgelerde yaşayan Türk toplulukları da çeşitli

mitolojik anlatılar oluşturmıştır. Orta Asya'daki Ural Batır, Manas, Dede Korkut ve Köroğlu destanlarının yanı sıra Güney Sibirya'da derlenen "Ak-Kübek" anlatısı da bu çeşitliliğin bir örneğidir. Bu anlatılar, Türk mitolojisinin geniş bir coğrafyaya yayıldığını ve Türk mitolojisinin zenginliğini gösterir mahiyettedir (Seyidoğlu, 2021: 11). 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra bilimsel araştırmaların odağına girmeye başlayan Türk mitolojisi, uzun yıllar boyunca keşfedilmemiş bir hazine olarak kalmıştır (Bayat, 201: 9). Gültepe'ye (2013: 23) göre, Türk mitolojisinin araştırma alanı olarak geç gelişmesinin temel sebepleri arasında Türklerin tarih ve kültürlerini uzun süre yazıya aktarmamaları, göçebe yaşam tarzlarının kültürel öğelerin parçalanmasına yol açması, farklı coğrafyalara yayılan Türk topluluklarının mitolojilerini bir araya getirmekte zorluk yaşamaları ve bağımsızlığını yitiren Türk toplumlarının kendi bilimsel kadrolarını oluşturmakta zorlanmaları yer almaktadır. Bu nedenle Türk mitolojisini sistematik olarak inceleyen ilk araştırmalar da büyük ölçüde Türk araştırmacılardan değil, Alman Türkolog Doerfer ile Rus Türkologlardan Radloff, Potapov, Klyastorniy, Stebleva ve Toporov gibi yabancı bilim insanlarından gelmiştir. 19. yüzyıldan itibaren Kazak bilim insanı Ç. Velihanov, Hakas araştırmacı N. Katanov, Yakut âlimi G. Ksenofontov, Azerbaycan ve Türkiye'den R. Efendiyev, S. Mümtaz, F. Köprülü, A. İnanc, E. Abid, M. Uraz, B. Ögel, M. H. Tahmasib, M. Seyidov gibi Türk kökenli araştırmacılar, millî kültürümüzün sorunları üzerine değerli derleme ve araştırmalar yapmışlardır (Bayat, 2019: 24). Türk mitolojisi diğer mitolojilerden farklı olarak akılcı bir yapıya sahip olup çoktanrıcılıkla değil türeyiş, koruyucu ruhlar ve varlıklar gibi öğelerle ön plana çıkar ve dünya görüşü bakımından diğer mitolojik sistemlerden farklıdır. Bununla birlikte şaman inançları, arkaik destanlar, taş kitabeler ve tercüme edebiyatı gibi çeşitli unsurlar içinde dağınık bir şekilde yer alır (Gültepe, 2013: 24). Mitolojik öğeler, bu kültürel hazinelerin temelini oluşturan semboller ve figürler zamanla edebiyat ve sanatın farklı alanlarında yeniden şekillenmiştir. 19. yüzyılda Romantik dönemin etkisiyle mitolojik ve folklorik unsurlar daha fazla ön plana çıkmış, E.T.A. Hoffmann'ın *Fındıklıran ve Fare Kral* (1816) gibi eserleriyle çocuklara yönelik ilk fantastik hikâyeler ortaya çıkmıştır (Nikolajeva, 2012). 20. yüzyılda J.R.R. Tolkien ve C.S. Lewis gibi yazarlar, *Yüzüklerin Efendisi* gibi epik eserlerle fantastik edebiyatı ana akım haline getirmiştir (Jackson, 2008). Günümüzde ise *Harry Potter* ve *Game of Thrones* gibi seriler, bu türün popüler kültürde büyük bir yer edinmesini sağlamıştır (Alsharab, 2019; Eryılmaz, 2018).

Uğur'a (2011) göre, Türk edebiyatında Dede Korkut Hikâyeleri ve halk masalları gibi geleneksel eserlerde fantastik unsurlar yaygın olsa da, bu zenginlik modern romanlarda yan bir tema olarak kalmış ve fantezi kendi başına bir tür haline gelememiştir. Fantastik türün gelişimi Batı'ya göre geç başlamış, toplumsal dinamikler ve güçlü geleneksel inançlar bu türün yaygınlaşmasını engellemiştir. Ancak 1980'lerden itibaren sosyal değişimler, Batı'dan yapılan çeviriler ve bilgisayar oyunlarının etkisiyle

fantezi daha fazla tanınmaya başlanmış; 1990'lardan sonra ise Türk edebiyatında ilk yerli fantastik romanlar ortaya çıkmış ve geleneksel hikâyelerdeki fantastik unsurlar modern edebiyatla birleşmiştir. Bu gelişim, fantastik edebiyatın evrensel temalarının, farklı kültürel ortamlarda nasıl ele alındığını göstermektedir. Fantastik kavramı ve fantastik roman ile birlikte alışlagelmiş romanın dünyayı birebir yansıtmaya anlayışı yalnızca kırılmakla kalmamış, aynı zamanda fantastik roman, tarihi olayların ve mekânların doğrudan kopyalanmasının şart olmadığı yeni bir bakış açısına evrilmiştir (Özlük, 2011: 75). Bu dönüşüm, fantastik türün yalnızca hayal gücüne dayalı bir anlatıdan öte kültürel ve toplumsal temaları, bireysel deneyimlerin evrensel yansımalarını keşfetmeye yönelik bir alan oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Böylece fantastik edebiyat hem geçmişin mitolojik öğelerinden beslenmiş hem de modern çağın farklı sosyal ve kültürel alanlarında yeni biçimler alarak zengin bir anlatım gücü kazanmıştır.

1. Eğitimde Fantastik Kurgu Eserlerin Kullanılması

Edebiyat, bireyin hayal gücünü besleyen, düşünme becerilerini geliştiren ve dünyayı farklı açılardan yorumlamasına imkân tanıyan etkili bir alandır. Özellikle fantastik kurgu bireyin düşünme biçimini şekillendirerek hayal gücünü geliştiren ve sorgulama yetisini artıran bir tür olarak öne çıkmaktadır. Günlük yaşamda ilkeli ve doğru kararlar alabilmek ve karşılaşılan ikilemleri anlayıp sorgulayarak en iyi çözüme ulaşabilmek için eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini sürekli geliştirmek gerekir (Karatay, 2015: 8). Bu noktada fantastik edebiyat türü, bireyin düşünsel gelişimine katkı sunarak düşünme becerisini geliştirir, edebi birikimini zenginleştirir ve hayal gücünü genişletir. Fantastik türdeki eserler, edebi derinlikleri ve yarattıkları olağanüstü dünyalar sayesinde okurun hayal gücünü beslerken aynı zamanda farklı bakış açıları kazandırarak düşünsel esneklik sağlar (Ağan, 2017: 34). Bu çerçevede fantastik edebiyat, bireyin hem entelektüel hem de bilişsel gelişimine katkı sağlayan önemli bir tür olarak değerlendirilebilir. Fantastik eserlerin gerçek ve gerçeküstü unsurları bir arada barındırması, mitolojiyle derin bir ilişki içinde olmalarını sağlar. Fantastik eserlerin mitolojiyle olan bağı, onların yalnızca kurgusal bir dünya sunmaktan öte, kültürel bir aktarım aracı olduğunu da göstermektedir (Bayraktar ve Çalışkan, 2021: 1561). Mitler ve efsaneler, olaylara, doğaya ve nesnelere çok yönlü bakış açıları kazandırarak çocukların yaratıcılığını geliştirme potansiyeline sahiptir. Bu anlatılar yalnızca birer kurgu değil, aynı zamanda bireyin düşünsel ve kültürel dünyasını besleyen önemli öğeler olarak ele alınmalıdır (Yılar, 2010: 388). Ancak mitolojik unsurların yalnızca geçmişe ait öğeler olarak görülmesi, onların sanat ve edebiyat üzerindeki etkisini göz ardı etmek anlamına gelir. Günümüz fantastik eserlerinde mitolojik kökenlerin ne şekilde işlendiği ve bu unsurların nasıl yeniden üretildiği dikkate alındığında kültürel mirasın edebiyat yoluyla aktarımının önemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Türk mitolojisi, sahip olduğu zengin anlatı yapısı ve köklü sembollerle fantastik eserlerin oluşturulmasında eşsiz bir kaynak niteliğindedir.

Bununla birlikte farklı milletlerin mitoloji ve efsaneleri edebiyat alanında büyük eserlere ilham verirken, Türk mitolojisinin yeterince tanınmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir (Güney, 1966: 12). Buradan hareketle çocuk edebiyatı yazarlarının kendi kültürel kaynaklarından beslenmesi sadece sanatsal bir tercih değil, aynı zamanda toplumsal kimliğin korunması açısından da kritik bir gereklilik olarak görülebilir. Millî kültürün edebiyat yoluyla aktarılması, çocukların kendi kimliklerini oluştururken aidiyet duygusunu pekiştirmelerini sağlar. Ancak millî olmayan kaynaklardan beslenen eserler, kültürel yapının zedelenmesine ve toplumsal kimliğin dönüşmesine neden olabileceğinden çocuk edebiyatı yalnızca bir anlatım türü değil, aynı zamanda kültürel sürekliliğin sağlanmasında bilinçli bir yaklaşım getiren önemli bir alan olarak ele alınmalıdır (Çolak, 2016: 65-66).

Fantastik eserlerin mitolojik unsurlar içermesi ve kurgularında ait oldukları toplumun tarihine yer vermesi, çocuklara hem tanıdık gerçeklikten uzaklaşıp heyecan verici yeni dünyalar keşfetme fırsatı sunar hem de hayatın ilgi çekici yönleriyle tanışmalarını sağlar (Bayraktar ve Çalışkan, 2021: 1561). Bu tür eserler çocukların hayal gücünü beslerken aynı zamanda kültürel ve tarihsel bir bilinç geliştirmelerine de yardımcı olur. Özellikle mitolojik anlatılar, toplumların ortak hafızasını yansıttığı için çocuklar, bu hikâyeler aracılığıyla geçmişin izlerini sürerek kimlik inşasına katkı sağlayabilirler. Büyülü gerçekçi metinlerde yazar, zamanı ve uzamı geleneksel gerçekçi metinlerin işlediği şekilde ele almayarak çarpıtır, nedensellikten bağımsız bir yapı kurar ve gerçekliğin göz ardı edilen derinliklerini keşfederken geleneği yalnızca bir araç olarak kullanmakla kalmaz onu yeniden şekillendirir ve yepyeni bir biçimde kurgulayarak (Erdem, 2011: 186) okur için daha ilgi çekici bir hale dönüştürür. Her çocuk, temel ihtiyaçlarını takiben oyuna yönelir ve masallara ilgi duyar; bu yüzden çocukların fantastik kurgulara olan ihtiyacı her daim devam edecektir (Asutay, 2014: 642). Bu ihtiyaç, çocukların hayal gücünün gelişimi ve bilişsel esnekliğinin sağlanması açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Çocukları yönlendiren öğretmenlerin ve ebeveynlerin sunulan edebi eserlerin içeriğini bilinçli bir şekilde seçmesi de çocukların kültürel ve bilişsel gelişimlerine katkı sağlamada önemli bir rol oynamaktadır.

Bu araştırmanın konusu, J.R.R. Tolkien'in "Yüzüklerin Efendisi" ile Türk yazar Ufuk Tufan'ın eseri olan "Yafes'in Oğulları" adlı kitapların karşılaştırılmasıdır. Her iki eser de farklı kültürel bağlamlara dayansa da fantastik edebiyatın evrensel temalarını, özellikle ihanet ve kahramanlık ekseninde ele almaktadır.

Khalimakhon Khakimova (2021) eserinde, Yüzüklerin Efendisi'nin modern fantastik edebiyatın gelişiminde kritik bir rol oynadığını belirtir. Bu eser, çok kültürlü bir dünyanın dil ve kültürel çeşitlilikle nasıl bağlantılı olduğunu göstererek fantezi türüne önemli katkılar sağlamıştır. Orta Dünya adlı kurgusal evrende geçen bu hikâye, Tek Yüzük'ü yok etme görevi etrafında şekillenen epik bir anlatıya sahiptir. Eser; dostluk, ihanet, savaş ve

fedakârlık gibi temaları işlemenin yanı sıra, karakter gelişimi ve mitolojik unsurlarıyla da dikkat çekmektedir (Yükselen vd., 2021). Frodo Baggins'in Tek Yüzük'ü yok etme yolculuğu, büyük bir fedakârlık ve kahramanlık destanı olarak sunulmuştur. Tolkien'in eserlerinde Elfler, Hobbitler, Büyücüler ve İnsanlar arasındaki farklar mitolojik ve ahlaki değerlerle işlenmiştir. Carpenter'a göre (akt. Aydın, 2003), elfler kusursuzluğu ve ölümsüzlüğü temsil ederken insanlar, yeryüzüne düşmüş kusurlu varlıklar olarak betimlenir. Tolkien'in mitolojisinde, elfler cennet gibi bir yeri simgelerken insanlarsa "ilk günah" ile yeryüzüne sürülmüş ve zayıflıklarıyla yüzleşen bir halktır (Avcı, 2014). Sauron'un ortaya çıkışıyla bu yozlaşma daha belirgin hale gelir; kötülük, doğaya ve topluma nüfuz eder. Aragorn'un liderliği, bu yıkım sürecine karşı bir umut simgesidir. Ancak insan doğasının karanlık tarafıyla mücadelesi devam eder ve Tolkien'in anlatısında, insanlığın geçmişteki cennetsel hayat özlemi ile şimdiki dünya düzeni arasındaki gerilim vurgulanır (Carter, 2003). Bu eserler, doğanın ve insanlığın bozulmuş düzenini, kaybedilen saf yaşamın ardından duyulan içsel arayışları simgeler (Kreeft, 2009). Özellikle Hobbitlerin temsil ettiği sade ve huzurlu yaşam, Tolkien'in dünyasında kaybolan bir altın çağın yankılarını hatırlatmaktadır (Avcı, 2014). Sonuç olarak, Tolkien'in mitolojik yapısı yalnızca bir fantastik anlatım sunmakla kalmaz, aynı zamanda insan doğası, ahlaki seçimler ve toplumsal dönüşümler üzerine derin bir düşünce alanı açar. Bu doğrultuda eserleri, sadece edebi değil, felsefi ve kültürel bir yorum aracı olarak da değerlendirilebilir.

Tolkien'in Orta Dünya'yı oluştururken Orta Çağ destanlarından esinlendiği ve Batı mitolojisinden yoğun bir şekilde etkilendiği bilinmektedir. Orta Dünya mitolojisi, özellikle Anglo-Sakson ve İskandinav esintileri taşıırken, aynı zamanda antikçağ ve Orta Çağ kültürlerinden de izler barındırmaktadır (Ataseven ve Özenç Kasımoğlu, 2019). Finn (2005) "Arthur and Aragorn: Arthurian influence in "The Lord of the Rings"" adlı makalesinde, J.R.R. Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi'nde Batı mitolojilerinden önemli etkiler taşıdığını belirtir. Aragorn'un Gondor ve Dúnedain'in tahtına yükselmesi, Kral Arthur efsanesiyle benzerlikler taşımaktadır. Finn, Gandalf'ı Merlin'in arketipsel büyücüsü olarak tanımlarken, Narsil'i Excalibur'un bir karşılığı olarak gösterir. Ayrıca, Avallônë ve Eressëa'yı Arthur'un Avalon Adası ile paralellik kurarak yorumlar (Finn, 2005).

"Yafes'in Oğulları" ise, Türk mitolojisine dayalı bir kurgu sunmakta olup, Türkütlerin hükümdarı Kayra Han'ın liderliğindeki bir toplumun, Hitaylı bir büyücünün ihanetine uğraması sonucu içine düştüğü karanlık bir dönemi anlatmaktadır. Büyücü, Yada Taşı'nı çalarak Erlik Han'a ulaştırır ve bu olay, büyük bir savaşın başlamasına neden olur. Türk mitolojisinde ihanet ve savaş temaları sıkça işlenmekte olup (Yayan ve Uçar, 2019), "Yafes'in Oğulları" da bu geleneksel motifler üzerine inşa edilmiştir.

Bu araştırmanın önemi; iki farklı kültüre ait bu iki fantastik eserin, evrensel temalar temelinde nasıl işlendiklerini karşılaştırmasıdır. "Yüzüklerin Efendisi", Batı mitolojisi ve kültürel unsurların etrafında

şekillenirken; "Yafes'in Oğulları", Türk mitolojisinin zenginliğini modern bir anlatı içinde sunmaktadır. Araştırma, bu iki eserin farklı kültürel ve mitolojik arka planlarının fantastik edebiyatın evrensel temalarına nasıl yansıdığını incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu araştırma, fantastik edebiyatın kültürel çeşitliliğini ve bu türün farklı coğrafyalardaki yansımalarını anlamak açısından önemlidir. Özellikle Türk mitolojisi üzerine kurgulanmış bir eser olan "Yafes'in Oğulları", bu türde farklı bir perspektif sunmakta ve Batı edebiyatında pek çok benzer örneği bulunan bir türün edebiyatımızdaki temsilciliğini üstlenmektedir.

Araştırmanın amacı, "Yüzüklerin Efendisi" ve "Yafes'in Oğulları" eserlerini karşılaştırarak, her iki eserdeki tematik ve yapısal özelliklerin, özellikle mitolojik unsurların, karakter gelişimlerinin ve olay örgüsünün nasıl işlendiğini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Mitolojik unsurların benzerlik ve farklılıklar yönünden iki fantastik kurgu eserin içeriğine yansımaları nasıldır?

2. Karakterler, mitolojik unsurlar, mekânlar, kadınlar ve semboller açısından bakıldığında iki eser arasındaki temel benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

2. Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, olguların ve kavramların derinlemesine anlaşılmasını sağlayan keşif odaklı bir yaklaşımdır (Ohman, 2005). Bu çalışmada, J.R.R. Tolkien'in *Yüzüklerin Efendisi* ve anonim bir yazarın eseri olan *Yafes'in Oğulları* metinleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Her iki eserde yer alan karakterler, semboller ve temalar, edebi ve mitolojik boyutları dikkate alınarak analiz edilmiştir.

2.1. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, tamamen iki eserin yazılı metinlerinin derinlemesine incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu süreç, iki aşamada yürütülmüştür:

1. Eserlerin İncelenmesi: İlk aşamada, *Yüzüklerin Efendisi* ve *Yafes'in Oğulları* eserlerinin yazılı metinleri temel alınarak, her iki eserdeki karakterler, semboller ve temalar belirlenmiştir. Bu inceleme, karakterlerin rollerini, sembollerin anlamlarını ve temaların eserde nasıl işlendiğini anlamaya yönelik yapılmıştır. Her iki eserde de olay örgüsüne etki eden önemli unsurlar, metnin yapısal analizi yoluyla açığa çıkarılmıştır.

2. Karşılaştırmalı Doküman İncelemesi: İkinci aşamada, her iki eserde yer alan karakterler, semboller ve temalar karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu aşamada, eserlerdeki benzer temalar (örneğin ihanet, güç, liderlik gibi) ve karakterlerin temsil ettikleri sembolik anlamlar analiz edilmiştir. Ayrıca semboller (örneğin *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki Güç Yüzüğü

ve *Yafes'in Oğulları*'ndaki Yada Taşı) edebi ve mitolojik bağlamda değerlendirilmiştir.

2.2. Veri Analizi Süreci

Veri analizi süreci, tamamen doküman incelemesine dayalıdır. Bu analiz yönteminde, iki eser arasında karşılaştırmalı bir inceleme yapılmış ve şu aşamalar izlenmiştir:

1. Temaların İncelenmesi: İlk olarak, her iki eserde öne çıkan temalar (güç, ihanet, liderlik, bilgelik) belirlenmiştir. Bu temalar üzerinden karakterlerin nasıl yapılandırıldığı, sembollerin hangi anlamları taşıdığı incelenmiştir. Her iki eserin de fantastik edebiyat çerçevesinde taşıdığı tematik öğeler, birbirleriyle karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

2. Karakter ve Sembol İncelemesi: Eserlerdeki temel karakterler ve semboller, doküman incelemesi kapsamında analiz edilmiştir. Karakterlerin rollerine dair çıkarımlar, metinlerin yapısına göre yorumlanmış ve bu karakterlerin edebi ve mitolojik anlatılar içindeki işlevleri belirlenmiştir. Özellikle Gandalf ve Dede Korkut gibi rehber figürlerin yanı sıra, Sauron ve Erlik Han gibi antagonist karakterler derinlemesine analiz edilmiştir.

3. Kültürel ve Mitolojik Bağlam: Her iki eser, kendi kültürel ve mitolojik arka planları dikkate alınarak incelenmiştir. Bu incelemede, hem Türk mitolojisi hem de Tolkien'in oluşturduğu Orta Dünya mitolojisi karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve karakterlerin sembolik anlamları ortaya çıkarılmıştır.

2.3. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği

Doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen bulguların geçerliliğini sağlamak amacıyla, eserlerin yazılı kaynaklarına bağlı kalınmış ve analiz süreci boyunca sistematik bir inceleme yöntemi izlenmiştir. Eserler arasındaki karşılaştırmalar dikkatlice yapılmış ve ilgili literatürdeki diğer çalışmalarla uyumluluk kontrol edilmiştir. Verilerin güvenilirliği ise her iki eserin detaylı bir şekilde incelenmesi ve analiz edilmesiyle sağlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular araştırmacıların dışında Türkçe eğitimi alanında doktora düzeyinde iki farklı uzmana gösterilerek, uzman görüşleri alınmış ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülüne göre [Güvenirlik = (Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] araştırmacılar arasındaki uyum %94 olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının güvenilir kabul edilebilmesi için güvenilirlik hesaplarının %70'in üzerinde olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Güvenirlik hesaplamasında kullanılan bu formül ile elde edilen yüksek uyum oranı, sonuçların güvenilir olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, doküman incelemesi yöntemiyle yapılan bu çalışmada, *Yüzüklerin Efendisi* ve *Yafes'in Oğulları* eserlerinin karakter, tema ve sembol analizleri yapılarak bu iki eserin edebi ve mitolojik bağlamdaki katkıları ortaya konmuştur.

3. Bulgular

3. Birinci Alt Probleme Dair Bulgular: Mitolojik Unsurların Benzerlik ve Farklılıklar Yönünden İki Fantastik Kurgu Eserin İçeriğine Yansıması

J.R.R. Tolkien'in "Yüzüklerin Efendisi" ile anonim bir yazarın kaleme aldığı "Yafes'in Oğulları" eserleri arasında yapılan karşılaştırmalar, her iki eserin tematik ve yapısal açıdan çeşitli benzerlikler ve farklılıklar taşıdığını ortaya koymaktadır. Her iki eser de epik mücadeleler, mitolojik unsurlar ve ihanet temalarının işlenişi bakımından dikkat çekici ortak özelliklere sahiptir.

3. 1.1. Yafes'in Oğulları Yada Taşı Efsanesi

Yafes, efsaneye göre Hz. Nuh'un oğlu ve Türklerin atası olarak kabul edilir. Büyük Tufan'dan sonra, dünya Hz. Nuh'un oğulları arasında paylaştırılır. Yafes'e, kurak ve zorlu bir bölge olan Türkistan verildiği için Yafes karamsarlığa kapılır. Babası Nuh, oğlunun üzülmelerini istemez ve ona olağanüstü bir güç taşıyan Yada Taşını verir. Bu taş sayesinde Yafes, ihtiyaç duyduğunda yağmur veya kar yağdırabilir, hatta hava koşullarını kontrol edebilir. Bu taş, Türk halkı için kutsal kabul edilir ve Kayra Han dönemine kadar korunur.

O dönemde, dünyanın üstünde Tanrı, altında ise Erlik Han gibi kötü varlıklar hüküm sürmektedir. Lin Hanlığı, Türküt Kağanlığı'nın güneyinde yer alır ve zenginliğiyle ünlüdür. Bu bölgeyi çok sert bir soğuk vurur; sürekli yağın kar ve dondurucu hava, halkın hastalanmasına ve zor durumda kalmasına neden olur. Halkın çaresizliğini gören hükümdar çok üzülür. O sırada bir büyücü ortaya çıkar ve bu felaketin, Kayra Han'ın laneti olduğunu söyler. Büyücüye göre, Kayra Han vergilerin az toplanmasından dolayı Yada Taşını kullanarak bu dondurucu havayı getirmiştir. Hikâyenin kahramanı Kıpçak, Kayra Han'ın sadık bir at çobanıdır ve her yıl düzenlenen bahar avlarına katılır. Ancak Kıpçak, sürekli olarak gördüğü tuhaf bir rüyadan rahatsızlık duyar: Rüyasında, dokuz esmer kız bir pınar başında dans eder ve gizemli oyunlar oynar. Büyücü, Kıpçak'a rüyasında gördüğü kızlardan biriyle evlenebilmesi için Yada Taşını ele geçirmesini teklif eder. Bu teklifi kabul eden Kıpçak, sadakat ile ihanet arasında kalır. Ancak büyücünün asıl amacı, Yada Taşını Erlik Han'a ulaştırmaktır. Erlik Han, Orta Dünya'nın kötü ruhu ve şeytani zekâsıyla bilinir. Uzun zamandır Orta Dünya'yı ele geçirmek için planlar yapmaktadır ve sonunda Yada Taşını ele geçirmeyi başarır. Büyücüler, cinler ve Alkarılar gibi kötü varlıklar da insanlara zarar vermek ve taşı ellerinde tutmak için tuzaklar kurar. Yaşanan bu talihsizlikler, Kayra Kağan'ın aklını yitirmesine yol açar. Ancak hiç beklenmedik bir anda, Kayra Kağan'ın yıllar önce terk ettiği oğlu ortaya çıkar. Bu genç, Yüeci kabilesi tarafından büyütülmüş ve babasına karşı büyük bir öfke besleyerek yetiştirilmiştir. Onun dönüşü, Erlik Han'a karşı büyük bir savaşın habercisidir (Tufan, 2020).

Bu efsane, Yafes'in soyundan gelen kahramanların, Yada Taşı'nı geri alarak dünyayı kurtarma çabalarını anlatır. Kadim sırlar ve masallar, zamanın sonuna dek yaşamaya devam eder.

3.1.2. Yüzüklerin Efendisi

Yüzüklerin Efendisi, J.R.R. Tolkien'in yazdığı ve Orta Dünya isimli kurgusal bir evrende geçen epik bir fantezi romanıdır. İlk kez 1954-1955 yıllarında üç cilt olarak yayınlanan eser, karanlık lord Sauron tarafından yapılan ve dünyayı ele geçirmek için kullanılan Güç Yüzüğünün yok edilme hikâyesini anlatır.

Hikâye, Hobbit ırkından Frodo Baggins'in, amcası Bilbo Baggins'ten miras kalan Güç Yüzüğü'nü yok etmek için tehlikeli bir yolculuğa çıkmasıyla başlar. Frodo'ya, büyücü Gandalf, insan kralı Aragorn, elf savaşçısı Legolas, cüce Gimli, Gondorlu şövalye Boromir, ve hobbit arkadaşları Merry ile Pippin eşlik eder. Bu ekip, yüzüğü Mordor'daki Hüküm Dağı'na götürüp yok etmek amacıyla birçok tehlikeye göğüs gerer. Yolculuk boyunca Frodo ve arkadaşları orklar, troller, ejderhalar ve çeşitli tehlikeli yaratıklarla savaşır. Aynı zamanda yüzüğün yozlaştırıcı gücüne karşı koymaları gerekmektedir. Yüzüğün, sahibini karanlık bir varlığa dönüştürme gücü vardır ve Frodo da zamanla bu tehlikeye kapılmaya başlar.

Hikâyenin sonunda, Frodo ve sadık arkadaşı Samwise Gamgee, Mordor'a ulaşır ve yüzüğü Hüküm Dağı'nın alevlerine atarak yok ederler. Bu sayede Sauron yok edilir ve Orta Dünya kurtarılır. Yüzüklerin Efendisi, kahramanlık, dostluk ve fedakârlık temalarını işleyen, yayınlandığı tarihten bu yana dünya çapında büyük ilgi gören bir eserdir. Ayrıca, yönetmen Peter Jackson tarafından üç bölümlük bir film serisine de uyarlanmıştır.

3.1.3. Benzerlikler ve Farklılıklar

"Yada Taşı Efsanesi" ve "Yüzüklerin Efendisi" arasında çeşitli benzerlikler bulunmaktadır, her ikisi de etkileyici fantezi dünyalarında geçen epik hikâyeler sunar. Bu iki eserin benzerlikleri şöyle özetlenebilir:

1. Epik Yolculuk ve Başlangıç Noktası

- "Yada Taşı Efsanesi": Kıpçak, Yada Taşı'nın peşinden gitme göreviyle yola çıkar. Yolculuğu, hem kişisel bir keşif hem de toplumsal bir kurtuluş aracılığıdır.

- "Yüzüklerin Efendisi": Frodo, yüzüğü yok etmek için Mordor'a yaptığı yolculukta, hem kendi cesaretini keşfeder hem de Orta Dünya'nın kaderini değiştirir. Yolculuk, kişisel ve toplumsal kahramanlık sınavıdır.

2. Mitolojik ve Fantastik Unsurlar

- "Yada Taşı Efsanesi": Türk mitolojisine dayanan yaratıklar, karakterler ve olaylar içerir. Yada Taşı gibi mistik nesneler, Türk kültürünün mitolojik zenginliğini yansıtır.

- "Yüzüklerin Efendisi": Orta Dünya'nın yaratıkları, ırkları (elfler, cüceler, orklar) ve büyü dolu nesneler (Güç Yüzüğü gibi) yer alır. Tolkien, kendi inşa ettiği mitoloji ile evreni zenginleştirir.

3. Kötülüğe Karşı Kolektif Mücadele

- "Yada Taşı Efsanesi": Yada Taşı çevresinde dönen olaylar, Erlik Han ve kötü varlıkların Türklerin dünyasında yarattığı tehdide karşı toplu bir reaksiyonun katalizörüdür. İhanet, her iki hikâyenin de merkezinde yer alır. "Yafes'in Oğulları"nda Hıta'y'lı büyücü ve Karaçuk çobanın ihanetleri benzer şekilde kaos ve savaşa neden olur.

- Yüzüklerin Efendisi: Sauron'un karanlık güçlerine karşı insanları, elfleri, cüceleri ve hobbitleri bir araya getiren bir mücadele sürecini aktarır. "Yüzüklerin Efendisi"nde Saruman'ın ihaneti büyük yıkımlara yol açar.

4. Doğaüstü Nesneler ve Güç Sembolleri

- "Yada Taşı": Hava olaylarını kontrol etme gücüyle, Türk kültürünün mistik objelerinden biridir.

- "Güç Yüzüğü": Sahibine büyük güçler sunan, ancak aynı zamanda yozlaştırma yetisine sahip güçlü bir simgedir.

5. Kahramanlık, Dostluk ve Fedakârlığın Önemi

- "Yada Taşı Efsanesi": Kıpçak'ın ve Yafes'in oğullarının sadakati, cesareti ve özverisi; felaket anında gösterilen insanüstü kararlar ve ittifaklar.

- "Yüzüklerin Efendisi": Frodo ve arkadaşlarının birbirine destek olmaları, zorlu görevlerde işbirliği yapmaları ve birçok fedakârlıkta bulunmaları öne çıkar.

6. Kültürel ve Tarihsel Derinlik:

- "Yada Taşı Efsanesi": Türk mitolojisinin yanı sıra, kültürel tarihine ve destanlarına dayanan zengin bir anlatı sunar.

- "Yüzüklerin Efendisi": Tolkien'in Anglo-Sakson ve Nordik mitoloji unsurlarını entegre ettiği derin bir tarih ve kültür dokusuna sahiptir. Bu iki mitoloji Orta Çağ'da Avrupa'nın farklı bölgelerinde yaşayan Cermen kökenli toplulukların dini inançlarını ve efsanelerini yansıtır (Nalbantoğlu, 2017).

Bu unsurlar, her iki eserin de okuyuculara kendine özgü zengin bir deneyim sunmasını sağlar, ancak farklı kültürel köken ve mitolojik geleneklerden beslendikleri için her biri kendi başına eşsizdir. İki eserin merkezinde de güçlü ve kutsal bir emanet yer alır: Yada Taşı ve Güç Yüzüğü. Her iki nesne de uğruna büyük mücadeleler verilen, insanları peşinden sürükleyen ve dünyaya hükmetme gücü sunan simgelerdir. Bu objeler, aslında insanların hayatları boyunca arzuladıkları güç ve kontrol tutkusunu temsil eder. Paraya, iktidara ya da üstünlük kurma arzusuna sahip olmak için

insanlar bazen tüm ömürlerini bu uğurda harcarlar. Ancak her hırslı mücadele gibi, bu savaşların sonu da çoğu zaman yenilgi ve pişmanlık getirir. Her iki eser de kurguladıkları Orta Dünya konseptiyle dikkat çeker. Mekânlar, detaylı isimler ve haritalar aracılığıyla okuyucuda gerçek bir dünya izlenimi yaratılır. Aynı zamanda, her iki eser kendi kültürel mirasını ve yerel öğelerini korurken, evrensel temalara da odaklanır. Güç hırsı, mücadele, fedakârlık ve insanın kendi sınırlarını aşma çabası gibi konular, farklı milletlerden okuyuculara hitap ederek geniş bir kitleye ulaşmayı başarır.

Ancak bu benzerliklerin yanı sıra, her iki kitabın sunduğu tematik ve yapısal farklılıklar da dikkat çekicidir. Bu iki eserin farklılıkları şöyle özetlenebilir:

• **Karakter Gelişimi ve Motivasyonlar:** "Yüzüklerin Efendisi"nde karakterler geniş bir yelpazede sunulur ve her birinin motivasyonları derinlemesine işlenir. Öte yandan, "Yafes'in Oğulları" daha çok arketip karakterlere ve mitolojik motiflere odaklanır.

• **Sonuç ve Temalar:** Tolkien'in eseri umut ve fedakârlık temaları üzerine kurulu bir zaferle sonuçlanır. "Yafes'in Oğulları" ise daha çok hainlik ve kaçınılmaz savaş üzerine odaklanır, bu da daha karanlık ve belirsiz bir sonla bitmesine neden olur. Üç ciltlik bir kitap serisi olarak devam eden Yafes'in Oğulları ilk kitabın içeriğine göre bu şekilde nitelendirilebilir.

Eleştirel Bakış: "Yüzüklerin Efendisi", dilin ve anlatımın ustalığıyla öne çıkar; Tolkien'in eseri, edebi derinliği ve detaylı dünyasıyla fantastik edebiyatın zirvesinde yer alır. "Yafes'in Oğulları", mitolojik unsurları güçlü bir şekilde ele alsa da karakter derinliği ve dil kullanımı açısından "Yüzüklerin Efendisi" kadar etkileyici değildir. Bununla birlikte, Türk mitolojisini modern bir anlatıya taşıması bakımından değerli bir katkıdır.

3. İkinci Alt Probleme Dair Bulgular: Karakterler, Mitolojik Unsurlar, Mekânlar, Kadınlar ve Semboller Açısından Bakıldığında İki Eser Arasındaki Temel Benzerlik ve Farklılıklar

Korkut Ata (Dede Korkut) ve Gandalf: Korkut Ata, Dede Korkut kitabının Vatikan ve Dresden olmak üzere her iki nüshasının giriş bölümünde de Resul Aleyhisselam zamanına yakın, Bayat boyundan çıkan Oğuzların bilicisi olarak Hak Taala'nın ilhamıyla geleceğe dair haberler veren bilge bir kişi olarak tasvir edilmektedir (Ergin, 2003: 8). Bu yönleriyle Korkut Ata'nın Türk boyları arasında değerli bir konuma ve olağanüstü birtakım güçlere sahip olduğu söylenebilir. Yafes'in Oğulları'nda Korkut Ata kurtarıcı, yol gösterici ve bilge bir kişi olarak tarif edilmektedir. "*Kurt ordusunu yönettiği açıkça belli olan o kişi yavaş yavaş Kayra Han ve yanındakilerin yanına kadar geldi. Tüyleri ışıl parlayan bir bozkurtun üzerine binmiş kişi aksakalı göbeğine kadar inmiş, Korkut Ata'dan başkası değildi. Kağan ve hanlar onu görüne buruk bir sevince gark oldular*" (Tufan, 2020: 211). Korkut Ata, başını sallayıp kaygılarını sıraladı. Olan ile ölene çare olmaz

Yigenek oğlu Taspar! Bunları konuşmak için daha sonraları bolca fırsatımız olacak. Lâkin bilmelisiniz ki dehşetli bir Orta Dünya savaşının eşiğindedir artık. Bu bir zamanlama meselesi” (Tufan, 2020: 214). Dede Korkut öğütler vererek toplumsal değerleri yansıtan öyküler anlatır. Etkisi, Oğuz Türklerinin iç dünyasına yöneliktir; ahlaki ve kültürel değerleri pekiştiren manevi bir otorite olarak bireyler ve aileler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Gandalf iyiler ve kötüler arasındaki savaşta rehber ve lider rolünü üstlenen güçlü bir savaşçı ve sihirbazdır. Maiar kökenli olan bu ruhani varlık, bilginin ve bilgeliğin gücünü temsil eder. Orta Dünya’nın farklı ırkları ve krallıkları arasında seyahat ederek toplulukları birleştirir cesareti ve stratejik zekâsı ile kötülüklere karşı kahramanlara yol gösterir. Bu yönleriyle Dede Korkut ve Gandalf’ın benzediğini söyleyebiliriz. Farklı yönlerine değinildiğinde ise Gandalf ve Dede Korkut, her ikisi de bilge ve rehber roller üstlenseler de Dede Korkut olayların başlangıcında yoktur ve bir kurtarıcı olarak sonradan ortaya çıkar, Gandalf ise her zaman ön planda ve olayların içinde aktif bir şekilde yer alır.

Sauron ve Erlik Han: Erlik, yeraltında yaşar ve ruhlar zümresinde Şeytan olarak nitelendirilir (Çoruhlu, 2002: 52). Altay mitolojisinde yeraltı dünyasının hükümdarı ve kötülüğün sembolü olan Erlik Han, evrenin başlangıcında pek çok kötülüğe sebep olmuş; Tanrı’ya karşı geldiği için yeraltına sürgün edilmiş ve yanında bulunan halk da lanetlenmiştir (Temizer ve Ayyıldız, 2022: 116). Erlik’in dokuz tabakadan meydana gelen yeraltında kara bir güneş yarattığı ve bu güneşle burayı aydınlattığı düşünülmektedir (Çoruhlu, 2002: 53).

Sauron Yüzüklerin Efendisi’nde sonradan kötü olan bir karakter değildir. Biz Sauron’u mutlak kötü olarak okumaktayız. Yüzüğün gücü ile tüm Orta Dünya’ya boyun eğdirmek ve ölümsüzlüğe erişmek isteyen bir karakterdir. Korku, zulüm ve iktidar arzusu, Sauron’un temel motivasyonlarıdır. Bu yönleriyle mutlak kötülüğü temsil ettiğini söyleyebiliriz. Erlik Han, Türk ve Altay mitolojisinde ölümlerin tanrısı ve yeraltı dünyasının hükümdarıdır. Ruhları yeraltı dünyasına taşır ve yönetir, bazen yaratıcı tanrıya karşı çıkan bir figür olarak da görülür. Erlik Han da Sauron gibi mutlak kötüdür ve Orta Dünya’ya hükmederek kötülüğün egemen olduğu *“Yeni Dünya Düzeni”ni kurmak ister. Şeytan Erlik Han kötülüğün, hırsın ve açgözlülüğün en büyük temsilcisiydi. Bilgisiz, yıkıcı ve karıştırıcıydı.*” (Tufan, 2020: 113) Sauron ve Erlik Han, her iki mitolojide de güç arayışlarıyla hükmettikleri dünyalara hâkim olma arzusu taşırlar. Sauron’un gücü yıkıcı ve kontrol odaklıyken, Erlik Han yaratıcı tanrıya karşı gelen bir figür olarak daha geniş mitolojik işlevlere sahiptir.

Gollum, Boromir ve Karacuk Çoban: Karacuk Çoban, Dede Korkut kitabında Salur Kazanın Evinin Yağmalanması adlı hikâyede doğayla iç içe yaşayan, güçlü ve iri yapılı bir çoban, ilahi güçlerin desteğiyle rüyalarını yorumlayan, insani duygulara sahip, ailesine bağlı ve doğadan beslenen eski Türklerin simgesi olarak ön plana çıkmaktadır (Eyüboğlu, 2021: 167). Boromir ise yüzüklerin Efendisi’nde insanın zaaflarını, iyilik ve kötülük

arasındaki içsel çatışmayı temsil eder. Yolculuğa eşlik ettiği süre boyunca hep yüzüğün gücünün kendisinde olmasını ister, yüzüğün gücünün cazibesine kapılır. Güç onun zaafıdır ve bu isteği onu zayıf düşürür. Bu yönüyle Boromir'in bizlere insanın zaafalarını ve hatalarını gösterdiğini söyleyebiliriz. Ölüm anında gösterdiği cesaret ve fedakârlık, iyi insan olma çabasını gösterir niteliktedir. Gollum Yüzüklerin Efendisi'nde hem trajik hem de antagonist bir figürdür; Tek Yüzük'e olan saplantısı onun kişiliğini ikiye bölmüş, tüm eylemlerini şekillendirmiştir. Sinsi, hilekâr ve manipülatif bir yapıya sahip olan Gollum, Smeagol (masum taraf) ve Gollum (kötü taraf) olarak iki farklı kişilik sergiler. Sihirsel bir gücü olmasa da hayatta kalma becerileriyle dikkat çeker. Yafes'in Oğulları adlı eserde ise Karacuk Çoban Kayra Han'ın sadık bir çobanı olarak karşımıza çıkar ancak bir rüya ve Hıтайlı büyücünün kışkırtmasıyla ihanete sürüklenir. Dünyevi isteklerine yenik düşerek Kayra Han'a ve ülkesine ihanet eder. Ölüm anında Boromir gibi Karaçuk Çobanda da cesaret, pişmanlık ve affedilme arzusunu görmekteyiz. *"Şeytanın tatlı nağmesine kandım. Öz yurduma, milletime, kağanıma ihanet ettim. Türkütler'in, saadet kaynağı olan Yada Taşı'nı çalıp, şeytan görünümlü Hıтайlı bir büyücüye verdim. Yaşamak bana zulümdür artık."* (Tufan, 2020: 224)

Saruman ve Hıтайlı Büyücü: Türk mitolojisi incelendiğinde Hıтай bir devlet adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitanların Çin topraklarında kurduğu Hıтай Devleti, Çin kültürünü benimseyerek bir çeşit Çin hanedanı olmayı amaçlamıştır (Ögel, 2010: 550). Hıтайlı Büyücü, eserde Erlik Han'ın sağ kolu olarak beylere ve hükümdarlara sızarak onları kandırır ve Erlik Han'ın amaçlarını gerçekleştirir. Manipülatif ve sinsi bir karakter olup, gerçek niyetlerini saklar. Büyü yetenekleriyle güç kazansa da, Erlik Han'a bağlıdır ve bağımsız hareket edemez. Saruman, başlangıçta iyinin bir temsilcisiyken, güç arzusu ve Tek Yüzük'ü ele geçirme isteği onu karanlık yola sürükler. Zeki ve stratejik olan Saruman, güçlü bir büyücü olarak büyük planlar yapar, ancak hırsı ve Yüzük'e olan düşkünlüğü, onun en büyük zayıflığıdır ve nihayetinde yıkımına yol açar. Saruman ve Hıтайlı Büyücü, başlangıçta güvenilir otorite figürleri olarak görülürken, güç hırsları veya dışsal etkilerle karanlık tarafa geçerler. Her ikisi de manipülatif karakterlerdir ve insanları kendi çıkarları için yönlendirirler. Ancak, Saruman kendi güç hırsıyla karanlık tarafa geçerken, Hıтайlı Büyücü Erlik Han'ın planlarını gerçekleştirmek için başkalarını manipüle eder. Saruman aktif olarak gücün peşinde koşarken, Hıтайlı Büyücü daha arka planda durur ve stratejik olarak hareket eder.

Aaragorn ve Kayra Han: Radloff'un derlediği Yaratılış Destanı'nda Kayra Han "Daha hiçbir şey yokken, Tanrı Kayra Han'la uçsuz bucaksız su vardı. Ay, güneş, toprak yoktu. Tanrı Kayra Han'ın canı sıkılıyordu. O, yalnızlık içinde iken su dalgalandı. Ak Ana Akine, Tanrıya Yarat! dedi, yine suya gömüldü. Bunun üzerine Kayra Han, kendine benzer bir varlık yaratarak "Kişi" adını verdi." (Gültepe, 2013: 67) ifadeleriyle, yaratıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yafes'in Oğulları'nda Kayra Han, Türkütlerin

hükümdarı olarak barış ve istikrarı sağlamakta merkezi bir role sahiptir, halkını korur ve beylere liderlik eder. Ancak, Karaçuk Çoban'ın ihanetiyle büyük bir tuzağa düşer ve askerlerinin güvenini kaybederek yönetim simgesi olan Yada Taşı'nı çaldırır. Bu ihanet, liderliğini zayıflatır ve sonunda akıl sağlığını yitirerek trajik bir sona ulaşır. Aragorn, Gondor ve Arnor'un kralı olarak Yüzüklerin Efendisi'nde merkezi bir figürdür ve bir savaşçı, lider ve stratejist olarak önemli roller üstlenir. Aaragorn kral olmak için aslında hep hazır bulunmaktadır. Sauron'un parmağını kesen kılıcı dövdürüp eski hâline getirmiş ve yanından ayırmamaktadır. Aragorn ve Kayra Han, her ikisi de liderlik pozisyonlarında büyük sorumluluklar taşır, zorluk ve ihanetle karşılaşır. Ancak, Aragorn zorlukların üstesinden gelerek kral olurken, Kayra Han ihanet ve aldatma sonucu düşer ve trajik bir sonla karşılaşır. Aragorn'un hikâyesi umut ve zaferle sonuçlanırken, Kayra Han'ınki yıkım ve çöküşle biter.

Güç Yüzüğü ve Yada Taşı: Yada taşı efsanelerde millî birlik ve bütünlüğün, toplumsal huzurun ve devlet idealinin simgesidir ve ülkeden çıkarıldığında toplumun bütünlüğü sarsılır, kıtlık ortaya çıkar (Gültepe, 2013: 595). Yada taşı koyu renkli ve yumruk büyüklüğünde olup üzerinde damar damar çizgiler bulunan, ele alındığında soğukluk hissi veren, sallandığında içinden sesler duyulan ve üç yıl kullanıldıktan sonra etkisini kaybetmeye başlayan; yağmur, kar ve don getirme özelliğiyle geyiklerin başında, su kuşlarının kursağında, yılanlarda ve öküzlerin karınlarında bulunarak elde edilen, en iyi örnekleri kendiliğinden kuş veya hayvan şekli alan kullanılmadığında su içinde saklanan bir taştır (Ögel, 1995). Yafes'in Oğulları'ndaki Yada Taşı, krallığın gücünü ve meşruiyetini simgeler. Bu taş, Kayra Han'a hükümdarlığını pekiştirmek için büyümlü güçler sağlar. Ancak, Hitaylı Büyücü tarafından çalınması, krallığın istikrarını ve Kayra Han'ın liderliğini zayıflatır. Taşın kaybı, ihanet ve savaşa yol açar, zira bu olay hükümdarın zayıflığını ve savunmasızlığını simgeler.

Güç Yüzüğü, J.R.R. Tolkien'in "Yüzüklerin Efendisi" serisinde Sauron tarafından yaratılan ve sahibine büyük güçler verirken onu kötülüğe sürükleyen bir nesnedir. Amacı, Orta Dünya'nın tüm ırklarını Sauron'un kontrolü altına almaktır. Bu nedenle, hikâye boyunca Yüzüğün yok edilmesi büyük bir tehdit olarak görülür ve Yüzük Kardeşliği'nin başlıca görevi bu yüzüğü yok etmeye odaklanır. Güç Yüzüğü, J.R.R. Tolkien'in "Yüzüklerin Efendisi" serisinde Sauron tarafından yaratılan ve sahibine büyük güçler verirken onu kötülüğe sürükleyen bir nesnedir. Amacı, Orta Dünya'nın tüm ırklarını Sauron'un kontrolü altına almaktır. Bu nedenle, hikâye boyunca Yüzüğün yok edilmesi büyük bir tehdit olarak görülür ve Yüzük Kardeşliği'nin başlıca görevi bu yüzüğü yok etmeye odaklanır.

Ağaç: Beyterek Ağacı Türk mitolojisinde Bay-Terek, Bay- kavak yani ulu kavak motifi olarak geçmektedir (Ögel, 1995: 483). Ağaç Türk mitolojisinde bereketi ve iyiyi temsil eden, zorda kalındığında yardım istenilen, çocuğu olmayanların çocuk sahibi olma isteğinde bulundukları bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır (Ögel, 1995). Altay mitolojisinde de

ağacın önemine değinilmiş, gökleri delen büyük bir çam ağacının tepesinde Tanrı Bay-Ülgen'in oturduğu ifade edilmiştir (Ögel, 2010: 90). Yüzüklerin Efendisi'nde konuşan ağaç olan Entler, Türk mitolojisinde ve Yafes'in Oğulları'nda Beyterek Ağacı diğer adıyla Hayat Ağacı olarak geçmektedir. "Yüzüklerin Efendisi" serisinde Entler, özellikle Fangorn Ormanı'nda yaşayan ağaçsı varlıklar olarak tasvir edilirler. Yüzleri, gövdelerinden belirgin bir şekilde ayrılmaz, daha çok gövdenin doğal kıvrımları gibi görünür, gözleri derin, eski ve bilgece bakar. Yafes'in Oğulları'nda Hayat Ağacı *"Beyterek Ağacı veya Hayat Ağacı denilen ulu, kutsal bir ağaç vardı. Türkütler soylarının, kökleri Alt Dünya'ya kadar uzanan, dalları ise gökleri aşarak Üst Dünya'ya kadar çıkan bu kutsal ağaçtan geldiğine inanıyorlardı.* (Tufan, 2020: 61) İki eserde de ağaç figürü kutsal ve bilge olarak işlenmiştir.

Dokuz Sayısı: Altay Yaratılış Miti'nde Tanrı, dalları olmayan bir ağaca dokuz dal vermiş ve bu dallardan dokuz kişinin türeyerek dokuz ulusu oluşturmasını istemiştir (Seyidoğlu, 2021: 40). Yine göğün dokuz kat olarak ifade edilmesi, Erlik'in yedi veya dokuz oğlu, iki veya dokuz kızı olduğunun belirtilmesi (Çoruhlu, 2002: 53) gibi Türk mitolojisinde farklı kullanımlarda dokuz sayısı sıklıkla geçmektedir. Yüzüklerin Efendisi" serisinde "Dokuzlar" olarak bilinen Nazgûl veya Yüzük Tayfları (Ringwraiths), Sauron'un en güçlü hizmetkârlarıdır. Hikâyede önemli bir rol üstlenirler ve kötülüğün temsili olarak karşımıza çıkarlar. Nazgûl, başlangıçta Sauron tarafından güç yüzükleri verilen dokuz insan kraldı. Bu yüzükler, onlara büyük güçler verdi ancak aynı zamanda onları Sauron'a bağımlı hale getirdi. Zamanla, bu krallar ölümsüz hale geldi ve ruhlarını kaybederek Sauron'un iradesine tamamen boyun eğdiler. Fiziksel bedenlerini kaybedip gölgeler dünyasında yaşayan, korkunç tayflar haline geldiler. Yafes'in Oğulları adlı eserde de "Dokuz Esmer Kız" dan bahsedilmektedir. Bu "Dokuz Esmer Kız" Alt Dünya'da Erlik Han'a hizmet eden ve kötülük yapan karakterler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karga: Ögel (1995: 551, 557) "Halkı, Karga ile Saksagan Yapma" masalından "Kozu-Körpös" adlı yiğid, kargaya (kuzgun) hep, "annem, babam" diyor. Karga ise hain olduğundan, hep ona bedduada, kargışta bulunuyor." örneğini vererek karganın masalda hain olarak geçtiğinden ve ayrıca karganın Kuzey Türk masallarında da kıskançlık ve hainliğin sembolü olduğundan bahsetmektedir. Bogenbayev ve Calmırza (2014) çalışmalarında kargayı kut kavramıyla ilişkilendirmiş ve Türk- Moğol ve Proto- Türk sözlü edebiyatında "Jangar"ı kurtaran karga "Mancur Kağan'ı ölümden kurtaran karga" ve "Vusunların Kralı Kunmo'yu kurtaran karga" gibi örneklerle karganın kutsal bir kurtarıcı olarak yer aldığını belirtmişlerdir. "Yüzüklerin Efendisi" serisinin ilk kitabı olan "Yüzük Kardeşliği"nde (The Fellowship of the Ring) Gandalf, Kardeşlik'i Caradhras'tan Moria'ya yönlendirmeden önce, havada Mordor'un casusu olarak tanımladığı kara kuşlar gördüklerini açıklar. Bu kargaların casus olarak kullanıldığını söyler. Yine Yafes'in Oğulları adlı eserde de *"Ondan da heberim var. Sevgili dostum bana haber verdi. Bu karga her şeyi anlattı bana. Kargalar, haberci kuşlardır. Bu karga sürüsünün casusluk amacıyla uçan bir*

sürü olduğundan kuşkum yok.” (Tufan, 2020: 83, 219) denilerek kargaların casusluk yönü vurgulanmıştır.

Yolculuk: Yüzüklerin Efendisi’nde yol bir değişimi, çabayı, olgunlaşmayı simgelemektedir. Frodo Baggins bu yolculukta yalnızca fiziksel değil zihinsel olarak da türlü zorluklardan geçer. Yafes’in Oğulları’nda da Karacuk Çoban rüyasının anlamını çözmek için Ak Kam’a gider. Bu yolculukta fiziksel ve zihinsel birçok sınava maruz kalır.

Yüzük: Yafes’in Oğulları adlı eserde Peri Diyarı’ndaki perilere ait olağanüstü gücü olan yüzükten bahsedilmektedir. *“Yüzüğün olağanüstü güçleri varmış. Bir insanoğlu o yüzüğü parmağına taktığında tahmin edemeyeceği bir güce eriyormuş. Hiç yaşlanmıyormuş da. Derisine ok batmaz, derisini kılıç kesmez oluyormuş.”* (Tufan, 2020: 176) Yüzüklerin Efendisi’nde de esere ismini veren görünmezlik, güç, yaşlanmama gibi olağanüstü birtakım özelliklere sahip yüzük figürü vardır.

Kötülük Kaynağı: Türk mitolojisinde Erlik’in toprakları tasvir edilirken Alt Dünya’da dokuz ırmağın, insanların gözyaşlarıyla beslenen Doymadım (Toybadım) ırmağına döküldüğü yerde kurulduğundan (İnan, 1976: 66) bahsedilmektedir. Yafes’in Oğulları’nda da Alt Dünya’da Aruz Han’ın, Çürçet Han’ın ve Urum Han’ın Erlik Han’a ulaşmak için yaptıkları yolculuk esnasında gördükleri gözyaşları ile beslenen bir göl bulunmaktadır. İnsanların mutsuzluklarıyla beslenen bu göl Erlik Han’a ve Alt Dünya yaratıklarına güç vermektedir. Yüzüklerin Efendisi’nde ise Sauron’un en büyük gücü düşmanlarına karşı bir güç olarak kullandığı umutsuzluk, kaygı, korku gibi ruhsal durumlardır.

Kuzeybatı Demirkapı Geçidi ve Caradhras Geçidi: Türk tarihinde, Demirkapı veya Derbent olarak bilinen, genellikle sınır bölgelerini belirleyen, doğal savunma noktaları oluşturan birçok stratejik geçit bulunmakta ve bu geçitlerin Dede Korkut Destanları’nda da behsedilen iki tanesinden biri Orta Asya’da Amu Derya Yakını’nda, diğeri ise Hazar Denizi’nin batı kıyısında, Kafkasya’nın kuzeyinde yer almaktadır (Eyüboğlu, 2023). Yafes’in Oğulları’nda Demirkapı Geçidi *“kuzeydoğu güneybatı istikametinde uzanan yüksek mi yüksek kayalıklardan ibaretti. Bu kayalıkların zirveleri neredeyse bulutlara kadar uzanıyordu. Öylesine dik ve sarptı ki bu kayalar, ona bakanlara bir kapı gibi geliyordu.”* (Tufan, 2020: 74) şeklinde anlatılmıştır. Yüzüklerin Efendisi’nde geçen Caradhras, Hithaeghir Dağları’nda yer alan yüksek ve tehlikeli bir geçittir. Bu geçit, kışın yoğun kar fırtınaları ve buzlu yollarıyla ünlüdür. Yüzük Kardeşliği, Moria’ya gitmeden önce Caradhras Geçidi’ni kullanmayı planlar ancak yoğun kar fırtınası ve dağın düşmanca havası nedeniyle geçmek zorlaşır. Kardeşlik, geçidi aşamayınca Moria Madenleri’ne yönelmek zorunda kalır. Demirkapı Geçidi ve Caradhras Geçidi her iki eserde de doğal sınırları ve engelleri simgeliyor. Her iki geçit de zorlayıcı, tehlikeli ve aşılması güç coğrafi yapılar olarak anlatılmıştır. Bu geçitler hem fiziksel hem de sembolik anlamda kahramanların sınavlarını temsil etmektedir.

Atalar Mağarası ve Rivendell: Türklerde Atalar Mağarası bağımsızlık, özgürlük ve çoğalma kavramlarıyla ilişkilendirilmiş, Türklerin inançları, mitolojisi ve yaşam biçimiyle bütünleşerek toplum hayatını derinden yoğuran tarihi bir mekân olmuştur (Yıldırım, 1997:5). Türk kültüründe mağara, gizemli güçlerin barındığı kutsal bir mekân olarak nitelendirilmenin yanı sıra içsel yolculuğun, kendini keşfetme ve yeniden doğuşun simgesi olarak önemli bir yer tutmaktadır (Çetindağ, 2007:444). Yafes'in Oğulları'nda Atalar Mağarası'nda Orta Dünya hanlıkları birleşerek kimin yeni kağan olacağına karar verirler. *"Bu Atalar Mağarası o kadar önemliydi ki on binlerce yıllık Türküt tarihinin tüm önemli görüşmeleri orada karara bağlanmıştı."* (Tufan, 2020: 233) Yüzüklerin Efendisi'nde ise Rivendell'de, Elrond'un evinde yapılan Konsey'de, Orta Dünya'nın farklı ırklarından gelen temsilciler bir araya gelir ve Yüzük'ün akıbeti hakkında kararlar alırlar. Yüzük'ü yok etmek için gönüllüler arasından bir taşıyıcı seçilir. Atalar Mağarası ve Rivendell hem geçmişin hem de geleceğin belirleyici kararlarının alındığı kutsal alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki mekân da toplulukların birleştiği, önemli kararların alındığı, liderlerin belirlendiği yerler olarak halkların kaderini belirleyen sembolik alanlardır.

Orta Dünya: Yüzüklerin Efendisi'nde geçen Orta Dünya Türk mitolojisinde de mevcuttur. Yüzüklerin Efendisi'nde Orta Dünya, ayrıntılı ve canlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu dünya, çeşitli coğrafi bölgeler, farklı iklimler, ırklar ve kültürlerle doludur. Orta Dünya'da Shire (Shire), Rivendell (Imladris), Lothlorien, Moria, Rohan, Gondor, Mordor, Fangorn Ormanı vardır. Yafes'in Oğulları'nda geçen Orta Dünya'da ise Eftalitler, Pura Kanlar, Rouranlar, Suplular, Türkütler, Lin, Hıtay, Urum bulunmaktadır. Yafes'in Oğulları'ndaki Orta Dünya farklı halkların birleştiği bir coğrafyayı yansıtırken, Yüzüklerin Efendisi'ndeki Orta Dünya çeşitli ırkların bir arada yaşadığı fantastik ve hayali bir mekân olarak tasvir edilmiştir. Her iki Orta Dünya da zengin kültür ve tarih barındıran alan olarak öne çıkmaktadır.

Alt Dünya ve Mordor: Yüzüklerin Efendisi serisindeki mekânlardan biri olan Mordor, karanlık volkanik dağlar ve çorak arazilerle doludur. Bu bölgede Sauron'un kalesi vardır. Mordor'un havası karanlık ve sıkıntı vericidir. Her yerde Sauron'un gözü bulunur ve sürekli bir tehlike hissi vardır. Mordor'da yaşayan orklar ve diğer yaratıklar, zorba bir yönetim altında çalışır. Yafes'in Oğulları adlı eserde de Erik Han'ın sarayının bulunduğu Alt Dünya karanlık, sıkıntı verici olarak tasvir edilir. Mordor'daki karanlık hava, tehlike hissi ve Sauron'un varlığı Alt Dünya'daki Erlik'in varlığı ve karanlık atmosferle benzerlik göstermektedir. Her iki mekân da zalimlikle anılır.

Ölü Bataklıklar ve Sis Vadisi: Yüzüklerin Efendisi'ndeki Ölü Bataklıklar, karanlık ve sisli bir bataklık alanıdır. Burada geçmiş savaşlardan kalma cesetler, suların altında yüzer. Bu bataklık, Frodo, Sam ve Gollum'un Mordor'a giden yolda geçmek zorunda kaldıkları ürkütücü bir yerdir. Yafes'in Oğulları'ndaki Sis Vadisi de karanlık ve sisli bir mekân olarak

karşımıza çıkar. Geçmiş zamanlarda perilerin orada öldürüldüğünden ve vadinin bu utancı saklamak istediği için sise büründüğünden bahsedilir. Ölü Bataklıklar ve Sis Vadisi, her iki bölge de ölülerin ve geçmişin utançlarının izlerini saklayan, tehlikeli ve uğursuz alanlardır. Bu bölgeler, kahramanların geçmişin gölgelerinden kurtulma mücadelesi verdiği yerlerdir.

Türk Mitolojisinde ve Yafes'in Oğulları'nda Yer Alan ancak Yüzüklerin Efendisi'nde Yer Almayan Önemli Motifler

Av: Hayvancılık Türklerde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Oğuz Kağan Destanı'nda "av" ve "akın" in bir yaşam biçimi olarak öne çıkmasında at ilk sırayı alırken, Dede Korkut kitabında buna sürü de eklenmiştir (Gültepe, 2013: 564). Eski Türkler, at besleyip av peşinde koşarak uzun mesafeler kat eder, boyların katıldığı büyük süreklilik avları düzenler, deri ya da kıl çadırlarda oturur, kırmızı içer ve avcılığı günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olarak görürlerdi (Güven ve Hergüner, 1999: 33). Yafes'in Oğulları adlı eserde de av sıklıkla geçmekte ve avcılığa verilen önem gözler önüne serilmektedir. "*Sürekli avı, Türkütleri birbirine bağlayan en kuvvetli bağlardan biriydi.*" "*Bir gün Kayra Kağan, Kayra Kağan'ın kırk yiğidi; merkeze bağlı sekiz hanlığın hanları ve o hanların kırk yiğitleri bir sürekli avına çıkmışlardı.*" (Tufan, 2020: 57- 58).

Rüya: Türk edebiyatında efsanelerden halk hikâyelerine kadar birçok alanda önemli bir yere sahip olan rüya motifi, destanları etkileyip kahramanların hareketlerini yönlendirirken, mücadeleye dayalı destanlarda başarı veya felaketlerin önceden öğrenilmesini sağlayarak kadercilik anlayışını yansıtır (Gültepe, 2013: 588). Yafes'in Oğulları adlı eserde de kahraman gördüğü bir rüyayı Ak Kam'a yorumlatmak üzere yola çıkar. "*Karacuk Çoban'a en yakın şaman iki günlük yürüyüş mesafesindeydi. Çoban, ona gidecek ve rüyasının sırrını o Ak Saçlı Bilge'den öğrenecekti.*" (Tufan, 2020: 73)

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, J.R.R. Tolkien'in *Yüzüklerin Efendisi* ile Ufuk Tufan'ın *Yafes'in Oğulları* eserleri karakterler, semboller ve temalar açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Araştırmanın bulguları, her iki eserin de kendi mitolojik ve fantastik dünyaları içerisinde güçlü anlatılar sunduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, bu eserlerin temel yapıları, temaları ve sembolleri açısından dikkate değer benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır.

Karakterlerin karşılaştırılmasında, özellikle Gandalf ve Dede Korkut gibi bilge rehber figürlerin işlevlerine dikkat çekilmiştir. Gandalf, Orta Dünya'da hem fiziksel hem de sihirsel mücadelelere doğrudan katılırken, Dede Korkut daha çok hikâye anlatıcılığı ve ahlaki rehberlik görevlerini üstlenen bir figürdür. Bu durum, iki eserin fantastik ve mitolojik dünyalarında bilgelik ve rehberlik kavramlarına farklı bakış açıları geliştirdiklerini göstermektedir. Bu çerçevede, Tolkien'in karakter derinliği

daha geniş bir yelpazeye yayılırken, *Yafes'in Oğulları* daha kültürel ve geleneksel bir bilgelik sunmaktadır.

Antagonist figürler, yani Sauron ve Erlik Han, her iki eserde de kötülüğün ve yıkımın temsilcileri olarak önemli roller üstlenmektedir. Sauron, fiziksel dünyayı Tek Yüzük aracılığıyla fethetmeye çalışırken, Erlik Han daha çok yeraltı dünyasında kötülük ve ölümle ilişkilendirilen metafiziksel bir güçtür. Her iki karakter de hikâyelerde kaosu ve korkuyu simgeler, ancak Sauron'un fiziksel dünyaya müdahalesi ve Erlik Han'ın yeraltı dünyasındaki egemenliği arasındaki fark, her iki eserin kötülük kavramına yaklaşımlarını farklılaştırmaktadır.

Gollum ve Karaçuk Çoban karakterleri arasındaki karşılaştırma, her iki karakterin de trajik figürler olduğunu ortaya koymuştur. Gollum, içsel saplantıları ve Tek Yüzük'e olan takıntısı nedeniyle yozlaşmış bir karakterdir, oysa Karaçuk Çoban, dışsal etkilerle, özellikle Hıтайlı büyücünün manipölasyonu ile ihanete sürüklenmiştir. Bu iki karakterin ihanet ve yozlaşma temaları üzerinden benzerlikleri dikkat çekse de, Gollum'un kişisel iradesiyle yozlaşması ve Karaçuk Çoban'ın dışsal baskılarla şekillenmesi, iki eserin ihanet kavramına yaklaşımında belirgin bir farklılık ortaya koymaktadır.

Semboller açısından bakıldığında, *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki Güç Yüzüğü ile *Yafes'in Oğulları*'ndaki Yada Taşı arasında anlamlı bir paralellik bulunmuştur. Güç Yüzüğü, sahibine büyük bir güç vaat etmekle birlikte yozlaştırıcı bir etkisi vardır ve Sauron'un tüm dünyayı kontrol etme arzusunun sembolüdür. Yada Taşı ise Kayra Han'ın krallığının meşruiyetini ve otoritesini simgeleyen bir semboldür ancak taşın çalınması, krallığın zayıflaması ve kaosu yayılması anlamına gelir. Her iki sembol de güç ve sorumluluğun simgesi olarak yer almakta, fakat Güç Yüzüğü yozlaşma ve kötülüğü temsil ederken, Yada Taşı daha çok meşruiyet ve iktidarın kaybedilmesiyle ilişkilendirilmiştir. Kargalar, Türk mitolojisinde ve Yüzüklerin Efendisi adlı eserde genellikle kötülükle ilişkilendirilse de Türk kültüründe aynı zamanda kutsal ve kurtarıcı özelliklerle ön plana çıkabilmektedir. Bu sembolün iki yüzlülüğü, kültürel anlatıların ne şekilde evirildiğini ve farklı ortamlarda değişebilen anlam özelliklerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ağaç figürü her iki eserde de yaşam, bereket ve kutsallığı simgeler. Bu ortak tema hem Türk mitolojisinin hem de fantastik edebiyatın doğayla ve yaşamla olan ilişkiyi vurguladığını gösterir. Dokuz sayısı, Türk mitolojisinde olumlu bir yaratılış ve yaşamın temsili iken Yüzüklerin Efendisi'nde kötülük, ölüm ve bağımlılıkla ilişkilendirilir. Bu zıtlık, sayıların kültürlerarası nasıl farklı anlamlar taşıyabileceğini göstermektedir.

Mekânlar, her iki eserin farklı kültürel geçmişlerden beslenen fakat benzer temalar ve sembolik anlamlarla zenginleştirilen fantastik dünyaları yansıttığını gösteriyor. Bu ortak noktalar, Türk ve Batı mitolojilerinin,

anlatılarının evrensel temalar etrafında birleşebildiğini ve farklı coğrafyalarda farklı biçimlerde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, *Yüzüklerin Efendisi* ve *Yafes'in Oğulları* eserlerinin karşılaştırmalı analizi, fantastik edebiyat ve mitolojik anlatılar arasındaki evrensel temaları anlamamıza katkıda bulunmuştur. *Yüzüklerin Efendisi*, daha geniş bir dünya inşa ederken detaylı karakter gelişimi ve epik mücadeleler sunmakta, *Yafes'in Oğulları* ise Türk mitolojisine dayalı bir anlatı sunarak kültürel bağlamda daha sınırlı ancak derin bir hikâye anlatımı gerçekleştirmektedir.

Bu iki eserin karşılaştırılması, fantastik edebiyatın kültürel ve mitolojik köklerini daha iyi anlamamızı sağlarken aynı zamanda bu türün eğitimdeki önemini de ortaya koymaktadır. *Yüzüklerin Efendisi* ve *Yafes'in Oğulları* gibi eserler, öğrencilerin hem kültürel mirası anlamaları hem de bu mirasın evrensel boyutlarıyla bağlantılar kurarak daha kapsamlı bir dünya görüşü kazanmaları için güçlü birer eğitim aracı olarak öne çıkar. Çocuk edebiyatında fantastik kurgunun ve mitolojik öğelerin kullanımı, eğlence işlevinin yanında eğitici bir işlev de üstlenmektedir. Çocukların hayal güçlerini besleyerek eleştirel düşünme becerilerini geliştirmekte, hayatın farklı yönlerini, insan doğasının derinliklerini ve kültürel mirası keşfetme olanağı sunmaktadır. Bu eserler, çocukların kendi kimliklerini ve değerlerini sorgulamaları ve yeni bakış açısı geliştirebilmeleri için bir alan yaratmaktadır. Sonuç olarak fantastik kurgu çocuklara hayal gücünü geliştirme, ait oldukları toplumun kültürel ve mitolojik mirasını tanıma, yeni ve heyecan verici dünyalar keşfetme fırsatı sunarken onların duyuşsal ve bilişsel gelişiminde de eşsiz bir rol oynar. Bu doğrultuda çocukların fantastik kurgulara olan ilgisi hem bireysel hem de kültürel anlamda zenginleşmeleri için daima bir ihtiyaç olarak varlığını sürdürecektir.

Türk mitolojisi, kökleri eski çağlara uzanan zengin bir anlatı geleneğine sahiptir. Araştırmacılar Türk mitolojisinin hikâyelerini, karakterlerini derinlemesine inceleyerek edebi eserlerde yer verilmesine yönelik önerilerde bulunabilir. Böylece Türk mitolojisinin zenginliği gelecek kuşaklara aktarılabilir.

Ortaokul ve lise düzeyindeki Türkçe ve edebiyat ders kitaplarına, Türk mitolojisini içeren ders materyalleri eklenebilir. Bu materyaller özellikle destanlar, efsaneler ve halk hikâyeleri gibi anlatılar aracılığıyla öğrencilere sunulabilir. Türk mitolojisinin kahramanları ve mitolojik unsurları, öğrencilere metin analizi ve karşılaştırmalı edebiyat kapsamında kazandırılarak eleştirel düşünme ve kültürel farkındalık gelişimine katkı sağlayabilir. Bu sayede öğrenciler, kendi kültürel miraslarını tanıma, ulusal kimlik bilinci kazanma ve mitolojik anlatılar aracılığıyla farklı kültürel kodları keşfetme olanağı elde eder.

Çocuk edebiyatı alanında yazılan fantastik kurgu eserler araştırmacılar tarafından incelenerek, çocukları okumaya yönlendiren öğretmenler için okuma listesi önerileri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağan, S. (2017). Susanna Tamaro'nun 'Atla, Bart!' isimli çeviri çocuk romanında fantastik kurgu. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 1(1), 31-41.
- Aliyev, R. (2020). *Türk mitolojisi*. Ankara: Astana Yayınları.
- Alsharab, O. F. (2019). The most popular fantasy novel in the beginning of twenty-first century 'Harry Potter'. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 4 (4), 1061-164.
- Aslan, E. (2021). *Türk halk edebiyatı*. 7. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Asutay, H. (2014). Çocuk ve gençlik yazınında fantastik kavramı. *Türk Dili Dergisi*, 756, 642, 652.
- Ataseven, F. -Özenç Kasımoğlu, M. (2019). J.R.R. Tolkien'in orta dünya mitolojisi: Bir metinlerarasılık çalışması. *International Language Literature and Folklore Researchers Journal*, 7, 1-8.
- Avcı, A. (2014). Yüzüklerin Efendisi'nde yitik toplumsal masumiyet. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 45-51.
- Aydın, U. U. (2003). *Romantizmin popülerleşmesi ve Tolkien*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bayat, F. (2019). *Mitolojiye giriş*. 7. Baskı, İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Bayraktar, M. - Çalışkan, Ş. S. (2021). Fantastik çocuk yazınında Türk mitolojisinin bulunma durumu: Yeşim taşı efsanesi. *Turkish Studies- Language*, 16(3), 1559-1572.
- Bogenbayev, N. - Calmırza, A. (2014). Eski Türk dünya görüşündeki kut ve karga kavramları. *Milli Folklor Dergisi*, 13(103), 69-79.
- Carter, L. (2003). *Tolkien: A look behind The Lord of the Rings*. London: Gollancz.
- Çakır, E. Y. (2020). Fantastik filmlerde figür ve olay örgüsü bağlamında stereotipler: "yüzüklerin efendisi" analizi. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 3(1), 77-99.
- Çetindağ, G. (2007). Türk kültüründe mağara motifi, 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 10-15 Eylül Ankara, Bildiriler. Cilt 1, 443-455.
- Çolak, F. (2016). Çocuk edebiyatı materyali olarak folklorik ürünler ve Eflatun Cem Güney'in bu konudaki görüşleri. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 1(2), 64-70.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisinin anahatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Erdem, S. (2011). Büyülü gerçekçilik ve halk anlatıları. *Millî Folklor*, 12(91), 175-188.
- Eryılmaz, Ç. (2018). Tolkien'in yüzüklerin efendisi eserinin çevreci analizi: Yıkıcı endüstriye karşı kır yaşamı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1/2), 93-118.
- Eyüboğlu, D. C. (2021). Dede Korkut'taki Karacuk Çoban. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi (OTAD)*, 2, 134-179.

- Eyüboğlu, D. C. (2023). Dede Korkut'taki Demirkapı. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 14(66), 77-119.
- Finn, R. J. (2005). Arthur and Aragorn: Arthurian influence in "the lord of the rings". *Mallorn: The Journal of the Tolkien Society*, 43, 23-26.
- Gültepe, N. (2013). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Kumsaati Yayınları.
- Güney, E. C. (1966). *Folklor ve eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Güven, Ö.- Hergüner, G. (1999). Türk kültüründe avcılığın temel dayanakları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 32-49.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk dini tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Jackson, R. (2008). *Fantasy: The literature of subversion*. UK: Taylor & Francis.
- Karatay, H. (2015). Eleştirel düşünme ve okuma alışkanlığı becerilerinin geliştirilmesi için edebiyat halkası: Kitap eleştirisi modeli. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 6-17.
- Khakimova, K. (2021). The genre of fantasy and its characteristic features (The novel "the lord of the rings" by J.R.R. Tolkien). *Scientific Reports of Bukhara State University*, 5, 217-225.
- Kreeft, P. (2009). *The philosophy of Tolkien: The worldview behind the lord of the rings*. Ignatius Press.
- Leeming, D. A. (2020). *A'dan z'ye dünya mitolojisi*. (çev.: N. Soysal), 4. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Miles, B. M. - Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. 2.th ed., New York: SAGE Publication.
- Nalbantoğlu, F. (2017). J. R. R. Tolkien'in yüzüklerin efendisi romanında fantastik karakterlerin yaratımında kullanılan görsel çağrışım kodlarının sahne ve gösteri sanatları bağlamında incelenmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Nikolajeva, M. (2012). The development of children's fantasy. *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*, (eds.: E. James - F. Mendlesohn), 50-61, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ohman, A. (2005). Qualitative methodology for rehabilitation research. *Journal of Rehabilitation Medicine: Official Journal of the UEMS European Board of Physical and Rehabilitation Medicine*, 37, 273-280.
- Oziewicz, M. (2008). Joseph Campbell's "new mythology" and the rise of mythopoeic fantasy. *The AnaChronisT*, 13, 114-130.
- Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi*. C. II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi*, 5. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özlük, N. (2011). *Türk edebiyatında fantastik roman*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Richter, D. H. (1987). Gothic fantasia: The monsters and the myths: A review-article. *The Eighteenth Century*, 28(2), 149-170.
- Rosenberg, D. (2003). *Dünya mitolojisi, büyük destan ve söylenceler antolojisi*. (çev.: Koray Akten vd.), 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (2021). *Mitoloji üzerine araştırmalar*. 10. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Temizer, G. M. - Ayyıldız, A. (2022). Sosyolojik bir gerçeklik olarak Türk mitolojisi ve sanata yansımaları. *STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 111-135.
- Tolkien, J. R. R. vd. (1999). *Yüzüklerin efendisi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tufan, U. (2020). *Yafes'in oğulları: Yada taşı efsanesi 1*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Uğur, V. (2011). Türk edebiyatında fantastik roman. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 42(42), 133-154.
- Yayan, G. H. - Uçar, B. (2019). Türk mitolojisinde yer alan sembollerin Muzaffer Akyol'un eserlerine yansımaları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 6(32), 203-220.
- Yılar, Ö. (2010). Mit-efsane ve eğitim. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 383-392.
- Yıldırım, D. (1997). Türklerin yılbaşı/ özgürlük günü bayramı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4, 1-4.
- Yükselen, B. N. vd. (2021). Yüzüklerin efendisi örneği üzerinden fantastik romanlarda gerçeklik. *Bilim Armonisi*, 4(2), 72-76.

Extended Summary

Literature has historically conveyed human experiences, with mythology preserving cultural beliefs across generations. Fantastic literature, as a modern extension, creates imaginative universes while reshaping mythological values and enabling intercultural exchange. J.R.R. Tolkien's *The Lord of the Rings* and Ufuk Tufan's *The Sons of Japheth* exemplify this phenomenon, reflecting Western and Eastern traditions respectively. Tolkien's Middle-earth draws upon Norse and Anglo-Saxon myths, while Tufan integrates Turkish mythology and epic traditions, particularly to introduce young readers to their cultural heritage.

This study explores similarities and differences between these works through mythological elements, characters, symbols, settings, and themes. The central research questions are: (1) In what aspects do mythological elements in the two works resemble each other? (2) How do characters, symbols, and settings differ across cultural contexts? (3) How are universal themes of fantastic literature reconstructed through Eastern and Western traditions?

The research follows a qualitative design using document analysis. Both texts were examined systematically to identify characters, symbols, themes, and narrative structures. Comparative analysis was then conducted, supported by secondary sources on Turkish mythology and fantasy. Expert review confirmed reliability with 94% inter-rater agreement.

Findings reveal that both works employ mythological depth. In Tolkien, the One Ring represents corrupting power, whereas Tufan's Yada Stone symbolizes sacred order; both function as pivotal objects linking power to corruption and conflict. Character parallels include Gandalf and Dede Korkut as wise guides, and Sauron and Erlik Han as embodiments of evil. Frodo's journey to destroy the Ring parallels Japheth's sons reclaiming the Yada Stone, both quests revolving around communal destiny. Betrayals also mirror one another—Boromir succumbs to the Ring's allure, while Karaçuk Çoban betrays by stealing the Stone—both underscoring human frailty.

Symbolism reinforces these parallels: Tolkien's Ents reflect nature's wisdom, while Tufan's Beyterek represents the Tree of Life. The sacred number nine appears in Tolkien's Nazgûl and in Turkish mythology. Settings further demonstrate cultural equivalence: Mordor and Erlik Han's Underworld both epitomize evil; Rivendell and the Cave of Ancestors serve as sacred decision-making centers; landscape obstacles like Caradhras Pass and the Iron Gate Pass echo one another.

Despite shared themes—power, betrayal, heroism, friendship, and sacrifice—their resolutions differ. Tolkien concludes with hope and triumph, aligning with Western optimism,

while Tufan's darker ending reflects Turkish mythology's fatalism. This difference highlights how cultural perspectives shape the moral outcomes of narratives.

The study also situates *The Sons of Japheth* within Turkish literary history, noting that Turkish mythology has long been marginalized in literature compared to the extensive integration of Western myths. Recent works like Tufan's represent efforts to revitalize and adapt mythological heritage for contemporary audiences, strengthening national identity while contributing to global fantastic literature.

Both works demonstrate that fantastic literature, regardless of cultural origin, engages universal human themes while reshaping them through distinct mythological frameworks. Tolkien's narrative stands as a cornerstone of Western fantasy, while Tufan's novel emphasizes the potential of Turkish mythology within modern literature. By comparing these works, the study underscores the role of fantastic fiction as a universal medium that preserves cultural uniqueness while fostering shared human values.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır. / *No support was received from any institution or organization for this article.*

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır. / *GenAI was not used in this article.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır. / *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Aauthor's Note: Bu çalışma, 16. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. / *This study was presented as an oral presentation at the 16th World Language Turkish Symposium.*

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Neslihan Karakuş: Çalışmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, araştırma sürecinin genel planlanması, bulguların yorumlanması ve makalenin son hâlinin denetlenmesi. Kerim Gedik: Literatür taramasının yapılması, araştırma deseninin belirlenmesi, veri toplama sürecinin yürütülmesi, yöntem bölümünün yazımı, bulguların raporlanması ve tartışma kısmının hazırlanması, makalenin dil ve içerik açısından gözden geçirilmesi. Gamze Hotaman: Literatür taramasının yapılması, veri toplama sürecine katkı, bulguların yazımı, tartışma ve sonuç bölümlerinin hazırlanması, makalenin dil ve içerik açısından gözden geçirilmesi. / *Neslihan Karakuş: Establishing the conceptual framework of the study, planning the overall research process, interpreting the findings, and reviewing the final draft of the article. Kerim Gedik: Conducting the literature review, determining the research design, carrying out the data collection process, writing the methods section, reporting the findings and preparing the discussion section, reviewing the article in terms of language and content. Gamze Hotaman: Conducting the literature review, contributing to the data collection process, writing the findings, preparing the discussion and conclusion sections, reviewing the article in terms of language and content.*